

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

Casus XXXVI. De decurtata supellectile militum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

sessione suae innocentiae vi *Leg. Merito: ff. pro Socio.* idem sentiunt Diana p. 1. t. 8. *Resol. 74.* Enriquez. *Lib. 14. de irregularitate.*

80 Quae haecenus disputavimus, pro solo foro interno, & in confessionali locum inveniunt; neutiquam etenim intentio nostra illuc tendit, ut, quid in foro externo Judici faciendum fuerit, hic decidamus: si aliquis ulterius scire desideraret, num proxeneta noster in conscientia ad restitutionem huius deperditae à se, absque gravi tamen sua culpa, pecuniae teneretur, si à iudice ad hoc condemnatus in foro externo fuisset? reponimus hanc resolutionem petendam esse ex principiis, quae habentur de obligatione legum noxalium, & plebisciti Aquilii: si enim istae post sententiam latam obligent, occulta compensatione uti proxeneta non erit licitum: quae tamen eidem concedi poterit, si vera, & insuper certa sit opinio docentium memo-

ratas leges nec post latam sententiam condemnatoriam iudicis obligare.

Posset autem aliquis haecenus dictis opponere: in eo graviter deliquisse proxeneta nostrum, quod pecunias non ipsi viro, sed huius uxori dederit, dandas autem has viro tanquam familiae capiti fuisse. Ad hanc objectionem reponit proxeneta administrationem domesticam penes ipsam uxorem, ob dispositionem, & socordiam pistoris fuisse, hinc uxor inter rationes, quae ipsa permota ad reddendas pecunias proxenetae fuerat, attulerat, quod viro suo data infructuosa, & inutiliter compensationibus, & commensationibus non sine familiae & uxoris detrimento absumenda forent: videtur itaque nullam in hoc proxeneta noster culpam, qua ad restitutionem independentem à sententia iudicis condemnatur; commisisse,

C A S U S XXXVI.

De decurtata supellectile militum.

Bertha nunc Vidua, ante aliquot annos vivente marito ex illius imperio, vel saltem cum consensu illius, ita parè ac decurtatim supellectilem variam certae legionis militum, arcem quandam insipientium, dispensaverat, ut plurimam ex illa copiam reservaverit, cuius tamen partem 40 florenis aestimata sibi, & suae familiae retinuit, aliam longè majoris valoris tradidit illi, qui marito suo in officio successit, post-

postquam pace constituta alterius principis milites priori praesidio militum sunt subrogati, ut eandem in horum commodum applicaret.

Q. 1. Ad quid restituendum Bertha sit obliganda?

Q. 2. Cui facienda sit restitutio?

Q. 3. An possit quidpiam sibi retinere, si salarium suum non integre accepisset?

S Y N O P S I S.

Resolvitur primum quaesitum.

Ad quid restituendum Bertha obliganda sit?

1. Princeps, vel hujus officialis, potuit cum marito Berthae variis modis contraxisse. 2. In quo casu licite aliquid retineri a Bertha potuerit? 3. Non potuit illa materia retineri pro donato. 4. Neque pro derelicto. 5. Neque ut fructus industriae. 6. Vel ex tacita compensatione salarii iusto minoris. 7. Licet promissum fuerit ex iustis instrumentis.	8. Vel num fuerit infimum, dubitaverit. 9. Nec erat promissum salarium minus iusto etiam infimo. 10. Nec faveat eidem, quod minus salarium animo compensandi acceptaverit. 11. Aut cum officiali ita convenerit, cum detrimento principis. 12. Hac praxi alios damnificatos fuisse, ostenditur. 13. Nec absolvitur maritus Berthae a praxi sartorum fragmenta retinentium.

§. II.

Resolvitur secundum quaesitum.

Cui facienda sit restitutio?

14. Ratio, quae hanc solutionem reddat difficilem, proponitur. 15. Civibus seu subditis non tenebitur Opifex ex re accepta. 16. Fortassis tamen ex injusta acceptatione.	17. In quo casu teneatur militibus. 18. Num principi moderno restitutio sit facienda. 19. Probabilis erit facienda fabricae seu officialibus praesidio militari de tali suppellectile prospicientibus.

§. III.

Resolvitur tertium quaesitum.

An possit quidpiam sibi retinere, si salarium suum non integre accepisset?

20. Ex duplici causa salarium potuit non esse integrum,	21. Ex principis, vel alterius culpa.

Rrr 3

22. S

22. *Si ex principis culpa, locus erit compensationi.* *grum non solverit, ab isto reparandum damnum erit.*
23. *Non autem, si ex culpa officialis consentiente Opifice commissa.* 25. *Et nun majus eidem fuerit debitum examinandum.*
24. *Si invito Opifice officialis inte-*

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.
Ad quid restituendum Bertha obligetur ratione sui delicti?

Sub nomine suppellectilis venire possunt tam ea, quæ cuivis militum sunt propria, ut vestimenta, pileus, toga, tibialia, &c. tum etiam ea, quæ in communi militum contubernio non uni privato solum, sed toti communitati serviunt, ut lecti, stragula, linteamina &c. potuit autem duplici modo contractus cum marito nostræ Berthæ fuisse initus: primò ut eidem certa quantitas materiæ, verbi gratia, telæ lineæ tot & tot ulnæ pro quolibet lecto emptæ, atque extraditæ fuerint: secundo, ut has ipse emerit sumptibus à Principe suppeditatis: item si tanquam sartor rogas vestiendis militibus confecerat, pro singulis togis cujuslibet militis potuerunt fuisse computatæ certæ ulnæ panni.

Alter modus potuit fuisse, ut certa quantitas telæ lineæ, aut panni fuerit tradita Berthæ, & ejus marito, addito mandato, ut tot numero lectos, vel tot numero rogas militibus conficerent, quin tamen designata fuerit certa quantitas in singulos lectos, vel togas im-

pendenda, in quantum contentus Princeps fuerat, modò totidem togæ, aut alterius suppellectilis individua conficerentur, ita ut nihil ex illis, quæ remansura essent, restituendum Principi fuerit.

Si hoc ultimo modo contractum, cū his conjugibus, insuper suppellex omnis debito, & justo modo sine omni decurtatione confecta fuisset, residuum utique retineri à conjugibus memoratis potuisset, eò quòd princeps in hanc retentionem in istis circumstantiis factam consensisse non immeritò judicaretur. Quia autem in casu ponitur suppellex fuisse decurtata, & contra intentionem principis, volentis utique, ut militibus prospiceretur de suppellectile justa, & minimè decurtata; hinc quid hoc supposito Berthæ cum suo conjugibus justè potuerit facere, examinandum superest; sive enim primo, sive secundo superius insinuatò modò conducti à Principe fuerint, certum semper manet, Principis mentem fuisse, ut suppellex perfecta, & non decurtata militibus confi-

conficeretur, consequenter contra voluntatem principis peccatum fuit, si decurtata suppellex fuerit, & residuum à conjugè Berthæ retentum. Hinc

3 Concludimus primò, residuum tale nequaquam à conjugibus istis retineri potuisse, ut quoddam liberale donum iisdem à principe factum; est enim indubitatum, voluisse istum, ut supellex in suo genere perfecta, quantum suppeditata materia patiebatur, conficeretur.

4 Sed neque tanquam bonum derelictum apprehendere residuum materiam potuerunt; cum adhuc sub dominio principis, aut militum, in quorum commodum illa erat destinata, permanferit.

5 Neque fructus quidam industria dici poterit, quod mala fide militibus subtractum novimus; alàs fructibus industriae annumerare quoque poterimus, quod iusto minore mensurâ distribuens communitati cerevisiam, aut vinum, ex singulis mensuris subtractum sibi retinuit: unicus igitur adhuc titulus superesse videtur, tacita scilicet compensatio, ex eo frustra licita, quòd iusto minus salarium eisdem conjugibus fuerat assignatum. Ad quod

6 Respondeo & dico, probabilis opifex noster non potuit hanc extela linea, aut vestibus, aliave suppellectile collectam quantitatem sibi appropriare in tacitam compensationem salarii; eò quòd hoc

minus iusto eidem pro suo labore assignatum fuerit.

Probat: vel promissum salarium erat minus infimò, quòd communiter tradi consuevit, salariò? vel non? si hoc ultimum; nullum eidem jus competebar ad majus quoddam salarium. Prob. etiam infimum est iustum, & ex utraque parte in hoc fuerat consensus præstitus: ergo non dabatur jus ad majus quoddam salarium; cum quilibet contrahentium semel inito contractu stare debeat, & quòd semel placuit, displicere amplius non possit.

Confirmatur: si opifex cum Principe vel hujus officiali convenisset de pretio iusto summo, non potuisset licite ac iuste Princeps mutare contractum, & pro summo dare infimum, iustum tamen salarium: ergo nec opifex mutare poterit.

Si prætendatur esse minus infimo 8 salario. Contra est: vel certò constitit huic opifici, quòd sit salarium minus infimo? Vel id non certò constitit? Si fuit dubium, tunc accipiens aliquid stante hoc sub dubio mala fide processit, & Dominum possessorem, cujus in dubio melior est conditio, re sua privans, peccatum iniustitiae commisit. Si contendat Opifex sibi certò constituisse salarium esse minus iusto, etiam infimo; sic argumentamur: vel alios reperire erat opifices, qui hoc salario pro talibus laboribus assignato contenti fuissent, vel nulli alii aderant? Si alii plures se obtulerant:

lerant:

lerant, hoc salarium erat iustum. Prob. id est iustum, quod communiter accipitur, item ob pluralitatem servire volentium obsequia ab ipsis prestanda vilescunt: ergo si plures se pro hoc stipendio ad labores istos obtulerant, salarium erat iustum; verum dicit fortassis opifex noster, nullum alium inveniri tunc potuisse, qui hoc adeo modico salario contentus foret. Contra est: quare ergo ille, se obtulit, aut acceptavit, reliquis ejusmodi pactum, tanquam iniustum inire recusantibus?

9 Dicit, se ad hoc necessitate compulsum fuisse, eo quod de nullo alio labore sibi prospectum esset, ita ut otiosus sine omni lucro permansisset. Contra est primò: licet hæc ratio faveret nostro opifici; esset ille tamen necdum sufficienter in conscientia tutus; nam unde illi constat, quod quantitatis reventæ valor non excedat defectum iusti stipendii?

Contra est secundò, hac ratione se ipsum sponte obtulerat: cum ergo opera sponte oblata, & quasi obtrusa vilescat, ex hac spontanea suæ operæ oblatione derrevit ordinarius laborum similium valor. Contra est tertio forsitan officialis hunc opificem, exigentem majus salarium neutiquam conduxisset, tanquam minus habilem, si scivisset eundem promisso salario non fore contentum.

Contra est quartò: hac ratione videretur gratis remisisse conducen-

ti defectum iusti salarii, ut se cæteris opificibus præferret.

Dicit forsan opifex, se habuisse 10 semper animum faciendi occultam compensationem; eo quod certò sciverit, promissum salarium esse etiam iustò infimò inferius.

Contra est: si opifex iste promiserat officiali conducenti, se contentum fore promisso salario, animum tamen habuerat occultè compensandi defectum; ipsam officialem decipit. Secundò: communiter ut iustum stipendium, ab authoribus agnoscitur, de quo famulus nulla vi, aut fraude inducitur, cum domino convenerat; ergo si ambo circa hoc sponte, atque utro convenerunt, stipendium hoc erit iustum. Tertio, si majorem, quam ab initio fuerit prævisa, operam impendere debuit, insuper palam fuit, huic suo obsequio atque labori majus quoddam salarium deberi, conductor officialis de hoc admonendus fuerat, priusquam compensationem tacitam sibi licet hic opifex faceret. Quarto nequam eidem constat, quod prævisè sibi adhuc debitum salarium acceperit, præsertim cum suo successoris majorem, uti ponitur in casu, partem subtractæ materiæ consignaverit.

Atferri etiam posset à nostro opifice hæc excusatio, quod ipse officialis conducens suam operam, optimè agnovit, quod promissum salarium etiam iustò infimò sit minus, voluisse tamen non majus dare,

dare, ut ipse opifex, quod promisso salario ad hoc, ut fieret justum, decerat, sibi appropriare posset: hinc etiam illum ipsum consuluisse opifici hanc praxin, ut se indemnem redderet. Contra est: hac ratione opifex efficaciter influxit ut cooperans in damnum, quo hac praxi afficiebatur princeps, materię subministratę, ac soluti stipendii dominus: ergo tenebitur ad restitutionem, ad minimum in defectum officialis restituere iniquę ablatum renuentis, et si transmittamus materiam ablatam justum pretium non excedere.

Instabit opifex: ex hoc nec minimum quidem damnum in alios redundasse? non in milites, cum hi suas togas, licet arctiores, breviores &c. etiam lectos suos linteaminibus licet decurtatis, minus longis, & minus latis instructos habeant. Non in principem, aut subditos conferentes sumptus; non enim tenetur princeps aliquid superaddere, nec subditi novas propterea contributiones facere: ergo materia residua licite, saltem sine onere restitutionis retineri ab opifice poterit.

22 Respondeo, etiam milites ex hac illicita praxi damnificatos fuisse; cum & commodior supellex, & commodiores toga eisdem a principe designatę fuerint, consequenter jus quoddam eisdem accreverit ad hac omnia, sibi in partem debiti salarii, ac sustentationis attributa: ergo si his saltem quo ad

partem ab opifice spoliantur, facienda videtur iis tanquam injustę damnificatis restitutio. Secundõ, si minor materię quantitas absolute sufficiens fuisset pro suppellectile atque militum togis, de hoc princeps, vel hujus officialis debuisset moneri, ut quibusdam sumptibus parceretur: ergo etiam videtur ipse princeps fuisse læsus, vel qui contribuere expensas debuerunt. Deinde si nulla materia remansisset, posito, quod omnia debito modo fuissent confecta; decurtando suppellectilem, & togas; iterum contra voluntatem principis peccatum erat, volentis, ut omnia perfecte & cum debita integritate conficerentur: sicut ergo venditores vini aut cerevisię emptores defraudant, si his mensuram justõ minorem distribuunt, ita & in nostro casu damnificatio intervenit ex decurtatione suppellectilis, & militarium togarum. Atque ista fraudulentum hujus deceptoris malitia eõ luculentius apparet, si ille ipse pro singulis togis, aut linteaminibus &c. determinatam quantitatem, ut necessariam expetiit; postea verõ ex singulis quidpiam subtraxit; hac enim ratione manifestum est, quod majores expensę fuerint faciendę.

Denique pro se asseret, sartoribus semper salarium minus justo assignari, eõ quod sciatur, retineri communiter a sartoribus fragmenta, quę hic & nunc pro debiti salarii parte computantur. Resp. ex hoc duntaxat sequi, quod fragmenta,

Sss

mentia,

menta, quæ ex justè integrè, atque ad voluntatem conducentium confectis vestibus, superfuerunt, retineri cum approbatione dominorum possint. nullus autem unquam consensit, ut sartores imperfectiores, & minus commodas vestes pro aliis conficere licitè possint, & residuam exinde materiam sibi ut partem salarii retinere: quod tamen in casu præsentis factum fuisse agnoscimus.

Respond. secundò: neg. suppositum, quòd etiam per se liceat sartoribus fragmenta, quæ ex confectis integrè vestibus superfuerunt, pro se retinere: ad summum enim id illis permissum iudicatur, si iustum stipendium infimum non re-

ceperint, & quidem præcisè, quantum supplet defectum promissi salarii, ut hoc evadat iustum.

Reponet opifex, sartoribus licere fragmentorum similium retentionem, eò quòd hæc habeantur à dominis pro rebus derelictis ergo: Resp. transmissio ant. neg. conf. & suppositum, quòd pro derelictis etiam habeantur, quæ necessaria fuerunt, ut vestes cum sua integritate, & perfectione conficiantur; ex eo enim præcisè fragmenta aliqua pro derelictis haberi possunt, quòd suis dominis nihil amplius profint, neque ad aliquid ferviant: sed hoc in casu nostro fuit falsum: ergo &c.

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

Cui facienda sit restitutio?

14 **C**ommunis & ab omnibus recepta sententia docet, rem adhuc formaliter, aut in æquivalenti extantem regulariter esse suo domino restituendam: quæ autem ex radice iniustæ acceptionis refarcienda, illis qui damnum in suo jure passi fuerunt, esse reparanda. Licet autem hæc omnino sint certa, in præsentis tamen casu ob mutatas circumstantias difficultas quædam in reperiendo domino, ad quem hæc pecuniæ iniquè partæ, spectent, adesse videtur. Nec facilè determinari poterunt, quinam ex hac diminutione supellestilis, ac

togarum quoddam damnum percelli fuerint; uti enim in casu positum, prioribus militibus successerunt alii, & arx, quæ, dum casus contingeret, erat sub ditione Principis *A.* postea in Dominium principis alterius *B.* transiverat, cui tunc nulla injuria, nullum damnum illatum fuerat.

Veniunt autem in quæstionem eives atque subditi, qui necessarias ad hunc finem expensas contribuerunt: uterque Princeps modernus, & antecessor: milites prædiiarii moderni, & priores: ac denique ipse locus, fabrica, seu ædes mili-

militares, aut officiales ad similia paramentorum reparationem destinati. Videtur etiam nobis aliter differendum de restitutione materiae ad togas militares, & caetera cuiuslibet militi propria destinata, & aliter de materia conficiendis militaribus lectis, ac caeteris ad commune militum contubernium instituendum necessariis applicanda.

15 Prima igitur quaestio movetur de civibus, posito, quod isti sumptus in supellecilem conficiendam necessarios, prout ordinariè contingit, contribuere debuerint: verum an tequam aliquid circa hoc statuamus adverimus, ejusmodi contributiones postquam constitutis officialibus perfoluta fuerunt, nequaquam sub dominio solventium subditorum permanere, sed illorum dominium ab his transferri in Principem: etsi igitur opifex nos ter hanc inique comparatam materiam vel in se, vel in aequivalenti adhuc ponatur retinere, ex re tamen accepta nequaquam ad aliam restitutionem ipsis civibus faciendam erit obligatus; cum uti modo innuimus subtracta materiae dominium ad illos non amplius pertineat.

16 Supereft itaque, ut videamus, utrum opifex non ex injusta acceptione ob damna quaedam exinde in cives redundantia compensationem aliquam facere teneatur? quale damnum foret si novam, vel majorem contributionem debuissent facere. Itaque si ratione subtrac-

tae, ac retenta materiae, nova, & alias intermissa exactio, aut contributio fuisset instituta; ad compensandum hoc damnum utique teneretur injustus nos ter opifex. Si ista non fuerit subsecuta, a restitutione civibus facienda eundem totaliter absolvimus.

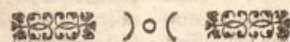
Quod si autem sumptus in togas, 17 & reliquam supellecilem lineam facti ab ipsis militibus fuerint perfoluti, atque ex consuetudo, ac cuiuslibet in dies assignato stipendio detracti, absque omni controversia restitutio per se militibus facienda erit, eò quod isti in suis rebus per hoc laesi, & jus ad materiam ab opifice retentam possideant. Verum cum illius temporis praesidiarios milites ex illa arce emigrasse, & in illorum locum omnino alios substitutos fuisse, allatus casus ponat; num praesentibus reparandum, quod priores passi fuerunt, damnum veniat, non immerito in controversiam ducitur. Mihi videtur, militibus, qui in locum discedentium subrogati fuerunt, nec minimum quodpiam jus competere ad materiam ex togis militaribus & caeteris ad quemvis militem privatum spectantibus furtive subtractam; cum haec ex pecuniis antecessorum computata, & coempta, consequenter moderni nullam exinde damnum passi fuerint: applicandum itaque ad causas pias erit, quod prioribus militibus, si possibile esset, restitui per se deberet, & de facto non amplius potest.

28 Inter alios uti superius insinuavimus, circa quos in hoc puncto moveri potest dubium, num scilicet illis facienda sit restitutio, venit dominus arcis vel provinciae: hic enim cum suis militibus de vestitu, & necessaria ad dormiendum suppellectile prospicere debeat, tributum indixerit, & collectum à subditis in praedictos fines impenderit, consequenter in rebus ad se pertinentibus injustè damnificatus restitutionem expetere jure merito poterit. Licet autem ista nullam difficultatem paterentur, & clarè pateat, priori Principi, in suis rebus damnificato, per se restitutionem esse faciendam, si hanc arcem idem, qui antea praerat, dominus, ac Princeps ut suam possideret: verum quia domini, ac Principes mutati interea fuerunt, num moderno refugio quaedam facienda sit, disputari poterit, eò quòd ab isto nec minimi sumptus ad illam suppellectilem contributi fuerint.

29 Expensis omnibus circumstantiis, salvo, meliori aliorum judicio, cenfeo, res has ablatas restituendas esse fabricae, ut ita dicam, seu contubernio, aut officialibus, qui pro nunc ad procurandam similem suppellectilem lineam pro lectis modernorum militum sunt constituti. Ratio est, quia tum à civibus, tum

ab illius temporis Principe collecta à subditis pecunia deputata fuit ad procurandam suppellectilem militibus, quicumque isti fuerint, praesidiariis, cum ipsi subditi, seu cives subministrare debeant media, quae ad conservandam suppellectilem pro militari praesidio, quaecumque hoc dein sit, necessaria semper erunt. Ergo ad hunc finem, & à civibus subministratum, & à Principe deputatum, & applicatum fuit.

Accedit, quòd antecessor, & succedenti Principi extradens arcem aut urbem, cum hac omnia jura quae sibi antea in terram istam competebant, uti etiam contubernium suppellectile priore adhuc instructum concefferit: ergo sicut Principi priori, hoc est, officiali ad providendum militibus, de necessaria suppellectili deputato, quantitas illa furto subtracta debuisset restitui, ita moderno, seu magis propriè loquendo, officialibus vel procuratoribus, seu administratoribus suppellectilis militaris erit extradenda ut in posterum in bonum militaris praesidii ad meliorandam istius suppellectilem applicetur, & simul subveniatur civibus, dum isti ad minores expensas & contributiones faciendas compellentur.

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

An possit sibi quidpiam retinere, si salarium suum non integrè acceperit?

20 **E**x duplici capite potest noster opifex conqueri, quòd salarium sibi non integrè perfolutum fuerit: primò ex eo, quòd pecunia, quas opifici perfolvendas pro suo labore expressè officialis Principis promiserat, non integrè eidem perfoluta fuerint. Secundo, quòd promissas sibi ratione laboris pecunias integrè quidem noster opifex acceperit, hæc autem non adæquaverint etiam infimum justum salarium laboribus ejusdem debitum.

Si primum ponamus contigisse; ultrenus videndum, num hæc diminutio ex culpa, & voluntate ipsius principis, vel tantum ex nequitia, & avaritia prælecti officialis fuerit facta, in quantum iste sibi metipsum attribuit, quod adhuc opifici, ex mente principis fuisset perfolvendum.

21 Si Dicat, & quidem cum veritate, etiam infimum justum, & vi pacti conditum, ex ipsius Principis voluntate salarium sibi non integrum perfolutum fuisse; tunc utique poterit subtractam antea illicitè ad Principem spectantem materiam per modum occultæ compensationis de facto sibi retinere, si nullà alià viâ obtinere salarium modo possit; debet tamen occultæ

compensationis quantitas denegato salario æqualis esse, hinc excessus super istud reddendus suo domino erit.

22 Sin ipse officialis partem de debito salario sibi applicaverat; considerandum, num consentiente, aut infcio, & invito opifice ista fraus commissa fuerit. Si volente, & approbante factore retenta ab officiali pars debiti salarii fuerit, eò quòd opifex constituerit ex bonis ipsius principis debitum istud supplere; injustitiam in ipsum principem commisit, concurrente ad furtivam ablationem retenti ab officiali quoad aliquam partem salarii, ex voluntate Principis opifici perfolvendi; subtrahendo vicissim etiam aliquid ex rebus ad alium finem à principe ordinatis, ut jacturam illius, quod officiali reliquerat, compensaret: in hoc igitur supposito nequaquam poterit ex retentis aliquid per modum compenlandi suum, quod passus hac ratione fuerat, damnum retinere.

23 Si reclamanti opifici atque invito quidpiam de promisso salario officialis, cui incumbere cura solvendi, subtraxerat, compensatio ex istius officialis, non autem ipsius principis bonis erit facienda, cum non

non iste sed ille damnificaverit opificem: res ergo subtracta retineri non poterit.

- 25 Alterum modum diminuti salarii diximus posse esse, quando illud de quo conveniunt, pretenditur fuisse minus iusto etiam infimo: hoc, si pretendatur ab opifice no-

stro, ex superius in resolutione primi quaestioni disputatis colligendum erit, utrum iustam vel iniustam causam conquerendi de iusto salario opifex habeat: ex quo dein fundamento, utrum, & ad quantum teneatur nostra Bertha cum suo marito, definiendum erit.

CASUS XXXVII.

De acceptis ob turpem causam.

Procopius ut Margaritam ad concedendum sibi corporis sui usum permoveret, eidem centum florenos, si consenserit, à se persolvendos promittit: quia autem Margarita fidelitati Procopii aliquantulum distulerat, ut sibi quinquaginta ante, reliquos autem quinquaginta post concessum sui corporis usum persolveret, expetiit. Obsequitur in omnibus Procopius: verum post perpetratum opus turpe penitentia ductus promissos, & necdum persolutos quinquaginta florenos non solum Margaritæ numerare recusat, sed insuper jam antea numeratos 50. florenos ab eadem recuperare omnibus viis constituit, pretendens, contractum suum, utpote de re turpi, esse ipso jure invalidum, & hinc nullum in Margaritam quoque jus transferre.

Q. 1. An meretrix ob sui corporis prostitutionem aliquid accipere, vel acceptum retinere possit ante perpetratum opus turpe?

Q. 2. Num meretrix peracto opere turpi in foro externo promissum sibi, & necdum persolutum pretium efficaciter exigere possit?

Q. 3. An præcisè vi juris naturalis?

Q. 4. An jus ex lege naturali meretrici competens sit legibus positivis annullatum?

Q. 5. Quid in præsentì casu Procopio nostro liceat?

SYNOPSIS.

1. *Quenam pro acceptis ex turpi causa habenda sint.*

talia accipi.

2. *In variis circumstantiis possunt*

3. *Tam de foro externo, quam de interno movetur dubium.*

S. I.